

JAK ROZVÍJET
INTELIGENCI
SVÉHO DÍTĚTE

David Gruber



5. vydání

JAK ROZVÍJET
INTELIGENCI
SVÉHO DÍTĚTE

David Gruber





Jak rozvíjet inteligenci svého dítěte

páté vydání, Ostrava 2013

Copyright © David Gruber DTP

ISBN 978-80-85624-98-4

Kniha pro rodiče dětí od tří let do zletilosti

Dobrý den, milé maminky (možná i babičky, tatínci aj.) dětí ve věku od tří let do věku zhruba 15 let. Eventuálně až do maturity. Z toho, co jsem poznal a prakticky ověřil, co jsem při kurzech vyslechl v moudrých diskusích s tisícovkami svých žáků-rodičů, jsem se snažil udělat maximum pro úspěch a harmonii vašich dětí - a tedy hlavně pro vaši radost, pro dobrý pocit.

Váš autor



Jak to bylo s prvním vydáním této knihy?

V první polovině devadesátých let spatřilo světlo světa první klasické papírové vydání této knihy. Byl jsem tehdy oproti převládajícímu proudu našeho oficiálního školství novátorem ve své nové odborné disciplíně zvané „techniky duševní práce“ Podstatná část tohoto oboru se dnes „po americku“ nazývá soft skills, měkké dovednosti, nebo self-development, osobní rozvoj. Lidé se mi divili: Jak ses k tomu dostal? Na co nám to bude – umět rychle a dobře anglicky, zvládat záplavu textů, umět mluvit na veřejnosti, umět obhájit vlastní názor v diskusi...

Dnes už se nediví, už to nepokládají za „blbosti“. Ba, našly se stovky mých následníků, kteří pracují v mé tržní profesi lektora, kouče, mentora, poradce osobního rozvoje, konzultanta... a jak vůbec se tyto profese jmenují nebo ještě budou jmenovat.

Vlajkovou lodí z oněch soft skills bylo vědění a dovednosti o tom, jak pracovat s textovými informacemi. Nejvíce jsem to proslavil pod pojmem rychločtení neboli rychlé čtení. Ale dále též pod pojmy rychlostudium (= rychlé učení), rychlovyhledávání, racionální čtení, efektivní studium aj. Lidé na kurzech i čtenáři knížek pro dospělé se shodovali, že toto by bylo zapotřebí znát a umět co nejdříve. Pokud možno ještě ve studentském věku. Často se na kurzech rozčilovali: „Proč se tomu ve školách neučí?“

Ministerstvo školství mi sice udělilo ocenění za pedagogickou odbornou práci „Zkušenosti z kurzů rychlého čtení“, ale do škol toto know-how hromadně nezavedlo.

Nezbylo než pomoci těm rodičům, kterým zřetelně leží na srdci osud a kariéra jejich dětí, knihou.

Šlo zejména o toto vědění a dovednosti:

- Nové pronikavé metody, jak efektivně studovat, jak mít při mnohem rychlejším tempu učení a sebezdokonalování zároveň pocit menšího spěchu, pocit pohody, ba pocit skvělé zábavy.
- Jak to zaonačit, aby při tom větším tempu nedocházelo k povrchnosti vstřebávaných myšlenek, ale naopak k větší hloubce, provázanosti, k profesionálnímu odlišení důležitého a nedůležitého – zkrátka ke kvalitě, která je oněm „studijním šnekům“ v pozitivním slova smyslu na hony vzdálená, ba pro ně nedosažitelná. Jak ovládnout například angličtinu rychleji a lépe než bylo dosud obvyklé, než to dělá většina.
- A dále – nad rámec racionálního čtení: Jak lépe komunikovat. S komplexním pokrytím všech důležitých lidských komunikačních situací: Jeden na jednoho i jeden na více (diskuse dvou lidí i prezentace a veřejné projevy). Když si porozumět chtějí (např. brainstormingové a další kreativní metody) i když nechťejí (asertivita, řešení konfliktů, obrana proti manipulaci a trikům, zvládání obtížných situací vyložené lidské sprostoty hraničící s fyzickým napadením...). Komunikativní prodejní dovednosti. (Nemylte se – i vaše dítě je velmi brzy prodejcem – třeba prodejcem myšlenky, že má ve škole dostat dobrou známku nebo že se má dostat v přijímacím řízení na výběrovou školu. Je-li dobrým prodejcem svých přání, dobrou známku získá a na prestižní střední školu se dostane.)
- Jak rozvíjet svou emoční vyspělost, emoční inteligenci. Jak předejít unavené až otrávené zapšklosti, která se zračí ve tvářích našich lidí skoro kdekoliv na veřejnosti (a které se cizinci z bohatších zemí tolik diví, sotva se poprvé projdou u nás po ulici většího města). Jak ji přeměnit na lehkost úsměvu, na uvolněnost, na atmosféru důvěryhodnosti, fandění

dobrému a důsledné potlačování zlého v lidech – na to všechno, co nezadržitelně přináší hospodářskou prosperitu, peníze. A s nimi pochopitelně lepší životní prostředí, pevnější zdraví, více času, více možností brzy procestovat svět nikoli jako chudás, brzy se dále vzdělat

- A nato ještě více prosperovat. Více možnosti mít děti a žít pro ně.

Psal jsem o tom řadu novinových a časopiseckých článků. Vedl jsem na toto téma stovky přednášek a kurzů. Tehdy hlavně tréninky s názvem „Základní kurz racionálního čtení a technik duševní práce“. Kromě osvojení si mnohem efektivnějšího myšlení při vnímání textu měl tento kurz v náplni psychovzorec profesionální koncentrace – tj. alfu úspěšného rozvoje vlastní osobnosti. Kladivo na prokrastinaci. Dále psychovzorec opozice podvědomí – tj. alfu úspěšné komunikace s lidmi, včetně komunikace prodejní, včetně tzv. manažerských soft technik. Alfu efektivního studia angličtiny. Alfu neboli základ emoční harmonie se sebou samým i ve vztahu k jiným lidem.

Po klasickém papírovém knižním vydání se jen zaprášilo – brzy se prodalo téměř padesát tisíc výtisků. Pak mne ale nadlouho zcela pohltila práce pro dospělé klienty.

Jak to bylo s druhým vydáním této knihy?

Ve **druhém vydání této knihy** – to se realizovalo v nakladatelství Grada Publishing roku 2004 – jsem přidal kapitoly, které se staly aktuální: dítě a počítač, dítě a mobil, dítě a internet apod. Zde jsem v úvodu ještě obšírně láteřil na nevábné poměry, kdy novátorům jsou házeny klacky pod nohy a zelenou mají průměrní, netvořiví, jejichž hlavní vlastností je

neměnit stávající žalostný stav a nenutit nikoho k přemýšlení.

Jak to bylo s třetím vydáním této knihy?

Třetí vydání z roku 2012 mělo podobu elektronické knihy. Usoudil jsem, že většina toho láteření na poměry je zbytečná. **Obyvatelstvo otupělo, zvyklo si. Lidé už se ani při registraci velkých průšvihů našeho establishmentu ničemu nediví.**

Jak to bylo se čtvrtým vydáním této knihy?

Čtvrté vydání, 2013, mělo podobu audioknihy. Něco se z knihy muselo vypustit - nelze poslechem trénovat například rozšiřování zrakového rozpětí. Nelze si poslechem měřit čtenářský výkon. Ale oproti třetímu vydání zde bylo zase pár novinek, reagujících na poslední vývoj: Dítě a krize autorit, dítě a šikana, dítě a dyslexie atd.

Nyní čtete páté vydání, které má podobu klasické papírové knihy

O čem například to páté vydání je?

Je o tom, kdy, jak a do jaké míry zkoušet, trénovat, praktikovat s dětmi

od tří let do zletilosti až plnoletosti

- tvořivostní cvičení a schopnost vymyslet více než vrstevníci,
- vyjadřovací schopnosti a efektivní jednání s lidmi vůbec,
- paměťové triky a vůbec rozvoj paměti,
- umění jak vytrvat, jak nepřestat v dlouhodobých duševních aktivitách,
- rychlostudium cizího jazyka,
- znovu i s testy rychločtení, rychlé učení – tedy sumárně racionální čtení,
- tematiku dítě a strava, dítě a sport, dítě a počítače s internetem, dítě a mobil, dítě a angličtina, dítě a vzdor, dítě a krize autorit, dítě a šikana, dítě a komunikace.
- spoustu dalších dovedností – viz obsah.

Přijměte nyní pár různých myšlenek,

kterými si ujasníte, zopakujete a rozšíříte svou motivaci v péči o blaho svých dětí.

- Co může být větší životní prioritou, než udělat vše pro úspěšnou budoucnost svého dítěte či dětí? Kdo má děti, ten neumírá. V dětech žijeme dál.
Existuje jistě dost lidí, kteří mají rozvoj rozumových schopností svých potomků na svém žebříčku hodnot z nejrůznějších morálních i nemorálních příčin hodně nízko. Ale ty nikdo nenutí tuto knihu číst.
- Možná nemáte rádi slovo **podnikání**. Jsem pro to, abychom si otevřeně přiznali, že výchova dětí je **jedno z nejlepších**

a nejmrvnějších podnikání. Podnikání v nejlepší slova smyslu. Podnikání coby usilování o výrazný zisk. Zisk v nejlepší slova smyslu. Zisk nejušlechtlejšího citu. Zisk seberealizace, štěstí, lásky, zisk popularity, obliby, zisk vynikajících mezilidských vztahů, zisk peněz v přiměřené míře.

Maximalizujme jej pomocí optima, pomocí hledání zlaté střední cesty, hledání míry věcí ve všem. I míry v míře.

(Z tohoto hlediska rodiče, kteří nadoraz štvou dítě z kroužku do kroužku, nutí vstávat nefyziologicky brzy kvůli jednostranně zaměřenému sportovnímu tréninku, přetěžují jazykovou výukou až za mez únosnosti, mají ze svého rodičovského podnikání zisk malý nebo záporný a podnikají tedy velice špatně a neúspěšně. Stejně tak malý nebo záporný zisk mají rodiče, kteří se starají málo. Hledáme zlatou střední cestu.)

Jak se vrství děti, o nichž je tato knížka

Pomímám věk novorozence, kojence a batolete. Pomímám též věk od dosažení zletilosti nahoru (snad někdy v budoucnu, bude-li ctěný zájem). Publikace je tedy o tom, jak rozvíjet inteligenci dětí ve věku zhruba tří až patnácti, eventuálně až osmnácti let.

Dětské psychologové nazývají věk 3 - 6 let předškolní věk a človíčka v tomto věku **předškolák**. Šesti až osmileté dítě žije údobí zvané mladší školní věk a devíti až dvanáctileté dítě střední školní věk. Do patnácti to pak může být starší školní věk. Dítě v tom věku je prostě **školák**.

Neberte však tyto vymezené věkové hranice příliš puntičkářsky doslova.



Co je stejné a co je různé

Některé rady zde uvedené budou platit pro celé údobí obecně, některé jen pro předškoláky, některé jen pro školáky. Laskavý čtenář už se zorientuje a vybere si to své.

Nejsilnějším zlomem je zde nepochybně začátek školní docházky.

Proč máme děti?

Hezkou větu k citaci si vybral od jedněch z nesčetného počtu rodičů, s nimiž přišel do styku, profesor Zdeněk Matějček: „Víte, my se máme rádi - a čím je nás víc, tím je vlastně více lásky dohromady.“ (Je to z jeho knihy *Rodiče a děti*, Avicenum Praha 1989.)

Nikdy nerozřešitelné a jednoznačným závěrem neskončitelné debaty o smyslu života se nejednou s ulehčením uzavírají výrokem, že smyslem života je život sám. Plné, koncentrované prožívání každého okamžiku.

Nadprůměrně rozvinuté dítě má nejen samo lepší předpoklady vlastního uplatnění v budoucím životě, ale přináší intenzivní pocity uspokojení, zadostiučinění a vědomí „dobře vykonané práce“ (dále se to tak říci) i nám rodičům. Spokojený rodič plný pohody vytváří opět lepší klima pro další rozvoj dítěte, to mu vrací pohodu i s úroky - a tato eskalující zpětná vazba je s to tlumit mnohá vnější životní strádání a nejednu jinou nepřízeň osudu.



Co umí tříletý človíček?

Tříletý člověk poznává okolní svět vedle pozorování stále více aktivní činností. Uvědomuje si již své já, touží po samostatnosti („já sám“, „já sama“). Kromě doby spánku se zdá být neustále v pohybu.

Je zvědavý, dovede se donekonečna ptát
(„a proč - a proč - a proč...“).

Stále více potřebuje ke své cílevědomé činnosti kromě věcí (hraček) i **lidi**. Vedle rodičů též děti, své vrstevníky. Staví základy svých pozdějších sociálních kontaktů.

Je schopen myslet i na vzdálenější než okamžité cíle a dovede jim stále více podřizovat své chování („když budeš dneska celý den hodná, Kristýnko, dostaneš večer to a to“). Pokud jej rodiče ovšem v tomto strategičtějším myšlení podporují. Víme bohužel, že existují nemalé skupiny obyvatelstva, kde děti k dlouhodobým cílům nejsou vedeny vůbec. Žítí pouhým přítomným okamžikem jim zůstane až do dospělosti. Takoví pak potkají spořádaného občana, a v dané minutě a vteřině silně zatouží po obsahu jeho peněženky. Teď touží, ostatní časové souvislosti pro ně jakoby neexistují. A tak si tu peněženku zkusí násilím vzít. Kupodivu je brzy nato může vyšetřovat policie. Mladý pachatel se diví, jak je to možné. V kritickém okamžiku jej negativní budoucí důsledky jeho nelegálního činu vůbec nenapadly. Nebyl k takovým souvislostem nikdy vychován.

Tak jako se v prvních třech letech dítěte vytvářel základ pro celoživotní emoční stabilitu a vyrovnanost, vytváří se nyní základ pro hlavní z detailních rysů osobnosti - pro paměť, vůli, zájmy, charakter - pro celou individualitu.

To vše je mimo jiné neopakovatelná šance nás rodičů.

Mějte na paměti hlavně tyto dvě okolnosti



1. Pro dítě v předškolním věku je veškerá činnost, i činnost vzdělávací, **hrou**. Dítě je schopno neuvěřitelně vážných a vyzrálých činností, špičkové koncentrace a nebojme se říci usilovné systematické práce, hlavně když jsou tyto aktivity prezentovány jako činnost zvaná „**hrát si**“. Hrát si na to či ono, ale hlavně hrát si.



2. V dospělosti všichni na sobě s přibývajícím věkem pocítujeme, že je na jedné straně stále **těžší zabrat se** do nějaké činnosti, ale na druhé straně - když už se zabereme, **vydržíme déle** než v mladším věku. Nyní tento trend časově obraťme - a vyjde nám, jak je tomu u tříletého dítěte: Dítě dokáže velmi rychle změnit činnost, zabrat se do ní nebo jí zanechat - ale nevydrží dlouho. Přiřem zacházení s předškolákem je tedy **pestrost**. A **změna** činnosti při prvních náznacích únavy, ba nechuti. Respektujme tento fakt právě proto, že nám dospělým se v daný okamžik může právě zdát, že daná činnost je v nejlepším („...já jsem to kvůli tobě všechno nachystala, a tebe to po pár minutách, jak vidím, už zase nebaví. Tak co vlastně chceš...“). Nevyčítejme. Změňme činnost.

- Pěstujte v dětech už od tří let vědomí dlouhodobých souvislostí. Jak to, co udělá nebo neudělá teď, souvisí s odměnou či trestem za hodinu, dnes večer, za týden, později.
- Postupně prodlužujte časový horizont souvislostí – podle toho, jak dlouhý časový úsek dopředu, do budoucnosti, je vaše dítě schopno si představit.
- Vaše dítě udělá cokoliv, i pracovního, užitečného, namáhavého, je-li to vámi nazváno „hrát si na něco“.
- Střídání a změnu aktivit zařazujte do činnosti svého dítěte mnohem častěji, než by připadalo přirozené vám samotným.
- Upoutání pozornosti dítěte na něco jiného je daleko lepším zvládnutím jeho momentální „zlobivosti“ než například plácnutí přes zadek.

Pro zajímavost – co umí tříletý Američánek

Před časem si moje dcera Daniela chodila do mateřské školy ve středně velkém městě v Texasu (USA) vyzvedávat zhruba tříletého vzdáleného amerického bratránka Coltona. A také tam pár týdnů pomáhala hlídat ostatní děti. Jaké viděla rozdíly oproti české skutečnosti?

- Celkově jsou děti spíše méně vyspělé než stejně staří čeští človíčky. Méně ukázněné, méně zodpovědné, divočejší. Téměř vše se jim dovolí. Učitelky v mateřské škole je spíše hlídají, aby se jim nic nestalo, než aby je soustavněji napomínaly.
- Výuka už v tomto věku občas sporadicky probíhá. Poznávání čísel,

poznávání písmenek. Ale ještě dříve než první čísla či písmena nastupuje suverénní ovládnání počítačové myši malým děckem. I klávesnice. Na oblíbené hry přece stačí klávesy s šipkami.

- Drtivá většina tříletých dětí má pochopitelně i vlastní počítač doma.
- Mobily dětí nejsou v mateřské škole povoleny. Zákaz je samozřejmě stoprocentně respektován.
- I tříletí američtí špunti se ve školce občas perou. Ne však záludně. Tomu, kdo si začal, učitelka se vším respektem k jeho osobnosti doporučí, aby se omluvil. Sem tam to někdo odmítá a jde si raději rvát do kouta. Obrácený obličejem ke zdi tam určitou dobu prostě řve. Většina dětí však potřebě omluvit se rozumí. Někteří i velmi rychle a ochotně.
- Před každým jídlem se děti nahlas modlí - a k modlitbě mají respekt.
- Kdo jídlo nesní, ba kdo si jen zobne a téměř vše nechá, ten není potrestán ani napomenut. Učitelka prostě jeho jídlo vyhodí - a je na něj stále přívětivá.
- Celá atmosféra se odvíjí od faktu, že učitelka nesmí na dítě zvýšit hlas a nesmí na něj agresivně vztáhnout ruku. (Samozřejmě je ovšem smí, ba musí třeba i silou odtáhnout, kdyby ubližovalo jinému dítěti.)
- Protože anglická řeč je na rozdíl od češtiny takového typu, že se nevyslovují důsledně distinktivně jednotlivé hlásky a neoddělují v řeči důsledně jednotlivá slova, bývá častější než u nás, že ani rodilé americké učitelky některým dětem čas od času vůbec nerozumějí.

Toto jsou zkušenosti ze školky, kterou navštěvují děti střední vrstvy, z více než pětadevadesáti procent běloši. Jinde v USA jistě mohou být diametrálně odlišné.

A co z takového amerického předškoláka nakonec vyroste?

Mluvíme stále o příslušnících americké střední vrstvy. U té se původní dětská neukázněnost postupem let přetaví ve větší ukázněnost než u nás. Ve stav, kdy překračovat povolenou rychlost na cestách je hluboká vnitřní ostuda, kdy okrádat vlastní stát na daních je také ostuda...

Jak to přijde?

Vypadá to, že opravdu hodně zmůžou nastavená pravidla státu, vyšší civilizovanost, tj. vyšší vynutitelnost práva. Všeobecné povědomí, že **demokracie je především kázeň a podřízení se**. Že každé nepotrestání neukázněného je vlastně trestem pro všechny ukázněné, kteří pravidlo respektovali a měli s tím nějaké náklady – časové, finanční apod. Vžitá atmosféra „pokud neškodíš druhému, dělej si co chceš; ale jakmile bys zasáhl do jeho práv, sankce právní i morální je okamžitá a neodvratná – protože kdyby jí nebylo, byl by právě nevinný a spořádaný omezen ve svém právu dělat si, co on chce“.

V USA jsou už pro děti nastavena pravidla tak, že je lze všechna dodržet a mít se při tom dobře a spokojeně. Jsou-li pravidla jinde nastavena tak, že jsou nesplnitelná – například paměťově nefyziologické hory výčtů v českých školních osnovách – pak se české dítě bez šízení prakticky neobejde. Bylo by jinak chudákem, ponořeným dvanáct hodin denně do učebnic a šprtání.

Co je průchodné, to se respektuje a prochází. Co je neprůchodné, to se obchází.

Kdo z dětí či mládeže v USA přesto pravidla poruší, dostává se na okraj společnosti. Posuďte sami následující výrok:

„Tento spolužák při závěrečné písemce zkoušel opisovat – nikdo se s ním proto nebaví.“